

Estudis de Gènere i Sexualitat

Codi: 40245
Crèdits: 10

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313178 Literatura Comparada: Estudis Literaris i Culturals	OT	0	1

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Meri Torras Francés
Correu electrònic: Meri.Torras@uab.cat

Equip docent

Maria Fernanda Bustamante Escalona
Elena Ritondale

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

Estar familiaritzat amb l'anàlisi dels textos artístics i literaris partint de metodologies teòriques.

Objectius

Reflexionar a propòsit del caràcter performatiu (especialment corporal) dels textos artístics (especialment els literaris) i examinar els fonaments ideològics de les representacions culturals del gènere i la sexualitat.

Competències

- Aplicar els fonaments ideològics de l'anàlisi cultural als diferents àmbits de la crítica literària i els estudis comparativistes.
- Avaluar les aplicacions actuals de la literatura comparada a partir dels processos històrics que ha seguit.
- Comunicar els resultats de les seves investigacions a un públic expert i no expert.
- Examinar els fonaments ideològics de les representacions culturals del gènere i la sexualitat.
- Examinar els principals corrents teòrics de la història de la teoria de la literatura.
- Organitzar, planificar i gestionar projectes.
- Raonar críticament a partir de l'anàlisi i la síntesi.
- Realitzar aportacions creatives i originals en l'estudi comparativista dels textos literaris i culturals.
- Treballar en un equip interdisciplinari en entorns diversos.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar i aplicar els principis i els mètodes de l'anàlisi cultural, establint relacions amb aproximacions teòriques i crítiques, a una varietat de textos literaris i culturals, parant especial atenció als anàlisis del gènere i la sexualitat.

2. Analitzar i aplicar els principis i els mètodes propis de les corrents teòriques més significatives relacionades amb el formalisme, l'estructuralisme, la mitocrítica, la semiòtica, el marxisme, el psicoanàlisi, la deconstrucció, el feminisme, etc.
3. Aplicar els principis i els mètodes propis de les aproximacions comparativistes actuals en relació amb l'estudi de la representació literària, artística i cultural del gènere i la sexualitat.
4. Comunicar els resultats de les seves investigacions a un públic expert i no expert.
5. Identificar i analitzar críticament els posicionaments ideològics propis i aliens en el desenvolupament de l'anàlisi comparatista del gènere i la sexualitat en textos culturals.
6. Incorporar l'enfocament comparatiu i creuat a estudis de cas exemplificats a l'àmbit específic del mòdul (gènere i sexualitat).
7. Organitzar, planificar i gestionar projectes.
8. Raonar críticament a partir de l'anàlisi i la síntesi.
9. Treballar en un equip interdisciplinari en entorns diversos.

Continguts

- COSSOS I CORPUS: HI HA UN COS EN AQUEST TEXT?
- EL COS DEL TEXT
- TEXTUALITATS DEL COS MALALT
- TEXTUALITATS DEL COS ASSETJAT PEL PATRIARCAT (masculinitats hegemòniques vs masculinitats dissidents)
- TEXTUALITATS DEL COS EN GUERRA (feminicidis) i violències de gènere; violació com a eina política, les noves guerres, pedagogies de la crueltat)
- TEXTUALITATS DEL COS RENDIBILITZAT (el cos de la dona en el mercat neoliberal; tracta i poder políticoeconòmic).
- TEXTUALITATS DEL COS DAVANTERA (la frontera com a epistemologia post-identitària; frontera entre gèneres; la proposta queer de les chicanas i el rebuig de les definicions binàries).
- TEXTUALITATS DEL COS MARE

Metodologia

Es farà ús d'una metodologia pròpia de la teoria de la literatura, la literatura comparada i els estudis culturals, amb especial èmfasi en els estudis feministes, els estudis gais i lèsbics i la teoria queer/*cuir. S'estableixen diàlegs amb la de/construcció, la teoria crip, els estudis digitals. S'afavoreix el diàleg interdisciplinari amb el Dret i la Filosofia. Es recullen les aportacions del gir textual, el gir corporal, el gir afectiu i el gir ètic.

La modalitat de les classes serà en línia i la docència es podrà concretar de les següents maneres: 1) classes a través de videoconferència, 2) enviament de materials de curs i bibliografia i sessions periòdiques de seguiment a través de videoconferència, o 3) substitució de la docència per materials escrits exclusivament i comunicació a través de correu electrònic.

Les classes de l'assignatura es distribuïran en sessions i/o càpsules (d'àudio o vídeo) d'exposició de contingut per part de les professores; i debats-diàlegs durant les respectives sessions, així com exposicions dels propis estudiants. En el cas que per raons de connexió a internet algunes/us estudiants expressin dificultat per a realitzar les exposicions orals, es contempla la possibilitat de presentar una càpsula (d'àudio o vídeo), previ acord amb la respectiva professora.

Els textos obligatoris de l'assignatura es pujaran al campus virtual amb més de 15 dies d'antelació perquè les i els estudiants puguin arribar amb ells llegits a les classes.

- En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, assegurant que tot l'estudiantat hi pot accedir

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Sessions magistrals	35	1,4	1, 2, 3, 5, 6
Tipus: Supervisades			
Exposició dels resultats de les lectures especialitzades. Debat a l'aula.	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9
Planificació i realització del Treball Final de Mòdul	35	1,4	1, 2, 3, 5, 6, 7
Tipus: Autònomes			
Lectures de textos especialitzats	50	2	1, 2, 3, 5, 6

Avaluació

- Exposició oral d'un dels textos teòrics proposats (35%). La durada de l'exposició ha de ser d'entre 20-30 minuts.
- Es presentarà un treball individual en format d'article acadèmic especialitzat (entre 10 i 12 pàgines) (50%). El tema, l'enfocament, l'estructura s'establiran i treballaran prèviament en successives tutories, i han de dialogar amb els aspectes vists en classes. Aquest es lliura en finalitzar l'assignatura.
- Participació i implicació en l'assignatura (15%), especialment durant les sessions d'exposició-tutorització dels treballs finals de mòduls (gener).
- Per a aprovar, l'estudiant ha d'obtenir una nota final igual o superior a 5.
- Les activitats proposades són obligatòries. Per tant, qui no realitzi totes elles es considerarà com no avaluable i no podrà presentar-se a la recuperació.
- Els treballs han de ser originals. No està permesa la còpia total o parcial de materials ja publicats en qualsevol suport. En cas de presentar material no original sense indicar la seva procedència, la qualificació de l'activitat o treball serà automàticament de suspens (0).
- Les faltes d'ortografia i de redacció baixen punts. El plagi és un delicte i suposa la reprovació/el suspens total de la matèria.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exposició oral	35%	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
Participació i implicació en l'assignatura	15%	10	0,4	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
Treball individual	50%	60	2,4	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Bibliografia

Adan, Carme. Feminismo e coñecemento. Da experiencia das mulleres ao ciborg. A Coruña: Espiral Maior Universitas, 2003.

- Adler, Kathleen & Marcia Pointon (eds.). *The Body Imaged. The Human Form and Visual Culture since the Renaissance*. Cambridge University Press, 1993.
- Alfano Miglietti, Francesca. *Extreme Bodies. The Use and Abuse of the Body in Art*. Milano: Skira, 2003.
- Anzaldúa, Gloria. *Borderlands/La Frontera. The New Mestiza*. Madrid: Capitán Swing, 2016.
- Asuman, Bernice L. *Changing Sex. Transsexualism, Technology and the Idea Of Gender*. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Asuman, Bernice L. *Changing Sex. Transsexualism, Technology and the Idea Of Gender*. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Atencio, Graciela (2011), "Feminicidio-femicidio: un paradigma para el análisis de la violencia de género" [en línea], *Feminicidio.net*. Disponible en: <
http://www.feminicidio.net/sites/default/files/seccion_feminicidio_paper_02.pdf>
- Atencio, Graciela; Laporta, Elena (2012), "Tipos de feminicidio o las variantes de violencia extrema patriarcal" [en línea], *Feminicidio.net*. Disponible en: <
<http://www.feminicidio.net/articulo/tipos-de-feminicidio-o-las-variantes-de-violencia-extrema-patriarcal>>
- Azpeitia, Marta; M. J. Barral, L. E. Díaz, T. González Cortés, E. Moreno, Bergmann, Emilie L. and Paul Julian Smith (eds.). *¿Entiendes? Queer Readings, Hispanic Writings*. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Azpeitia, Marta; M. J. Barral, L. E. Díaz, T. González Cortés, E. Moreno, T. Yago (eds.). *Piel que habla. Viaje a través de los cuerpos femeninos*. Barcelona: Icaria, 2001.
- Bechis, Marco. *Garage Olimpo. Largometraje de ficción*. 1999.
- Benjamin, Walter. *Sobre la fotografía*. Valencia: Pre-textos, 2004.
- Bergmann, Emilie L. and Paul Julian Smith (eds.). *¿Entiendes? Queer Readings, Hispanic Writings*. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Blackmore, Josiah and Gregory S. Hutcheson (eds.) *Queer Iberia. Sexualities, Cultures and Crossings from the Middle Ages to the Renaissance*. Durham & London: Duke University Press, 1999.
- Blackmore, Susan. *La máquina de los memes*. Traducción de Montserrat basté-Kraan. Barcelona: Paidós, 2000.
- Blocker, Jane. *What the Body Cost. Desire, History, and Performance*. Minneapolis & London: University of Minnesota Press, 2004.
- Body / Masquerade . Special Issue of *Discourse* 11, no. 1 (1988-89).
- Bolin Anne. In *Search of Eve: Transsexual Rites of Passage*. New York: Bergin & Garvey, 1988.
- Bordo, S. (1990). "Reading the slender body", en Jacobus, M., E. Fox-Keller y S. Shuttleworth (eds.). *Body/Politics: Women and the Discourses of Silence*. Nueva York: Routledge, 1990: 31-53.
- Bordo, Susan. *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture and the Body*. Berkeley: University of California Press, 2003.
- Bornstein, Kate. *Gender Outlaw: On Men, Women and the Rest of Us*. New York: Vintage Books, 1995.
- Braidotti, Rosi. *Nomadic Subjects: Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*. New York: Columbia University Press, 1994.
- Bronfen, Elisabeth. *Over Her Dead Body: Death, Femininity, and the Aesthetic*. New York: Routledge, 1992.

- Brown Mildred L. & Chloe Ann Rounsley. *True Selves: Understanding Transsexualism for Families, Friends, Coworkers, and Helping Professionals*. San Francisco: Jossey-Bass, 2003.
- Bullough, Vern L. & Bonnie Bullough. *Cross Dressing, Sex and Gender*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1993.
- Butler, Judith (2006), *Vida precaria. El poder del duelo y la violencia*. Buenos Aires, Paidós.
- Butler, Judith, *Cuerpos que importan. Sobre los límites materiales y discursivos del sexo*. Traducción de Alcira Bixio. México: Paidós, 2002.
- Butler, Judith, *El género en disputa. El feminismo y la subversión de la identidad*. Traducción de Mónica Mansour. México: PUEG, 2001.
- Bynum, Caroline Walker. *Fragmentation and Redemption: Essays on Gender and the Human Body in Medieval Religion*. New York: Zone, 1991.
- Cacho, Lydia. *Esclavas del poder*. México: Penguin Random House, 2015.
- Caiden, J. (2000) "Language, Discourse and the Chronotope: Applying Literary Theory to the Narratives in Health Care". *Journal of Advanced Nursing*, 31 (3), 506-512.
- Caiden, J. (2000) "Language, Discourse and the Chronotope: Applying Literary Theory to the Narratives in Health Care". *Journal of Advanced Nursing*, 31 (3), 506-512.
- Caputi, Jane; y Diana E.H Rusell (2006). "Feminicidio: sexismo terrorista contra las mujeres". En *feminicidio: la política del asesinato de las mujeres*, coordinado por Diana E. Russell y Jill Radford, México: Universidad Nacional Autónoma de México-CEIICH, pp. 53-69.
- Carabí, Àngels y Armenhol, Josep (eds.). *La masculinidad al debate*. Barcelona, Icaria, 2008.
- Carbonell, Neus y Torras, Meri (eds.). *Feminismos literarios*, Madrid: Arco/Libros, 1999.
- Carbonell, Neus. *La dona que no existeix. De la Il·lustració a la Globalització*. Vic: Eumo, 2003.
- Carrera, Carlos (dir.) (2009), *Backyard: el traspatio*. México, Drama.
- Case, Sue-Ellen. *The Domain-Matrix. Performing Lesbian at the End of Print Culture*. Bloomington & Indianápolis: Indiana University Press, 1996.
- Conboy, Katie, Nadia Medina, and Sarah Stanbury (eds.). *Writing on the body. Female Embodiment and Feminist Theory*. New York: Columbia UP, 1997.
- Connell, R. W.; Messerschmidt, James W. (2005), «Hegemonic Masculinity. Rethinking the Concept», en *Gender & Society*, vol. 19, n.º 6, pp. 829-859. DOI: <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>.
- Corbin, Alain (dir.). *Historia del cuerpo (II). De la Revolución Francesa a la Gran Guerra*. Traducción de Paloma Gómez, María José Hernández y Alicia Martorell. Madrid: Taurus, 2005.
- Creekmur, Corey K. & Alexander Doty (eds.). *Out in Culture. Gay, Lesbian, and Queer Essays on Popular Culture*. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Croci, Paula y Alejandra Vitale (comp.). *Los cuerpos dóciles. Hacia un tratado sobre la moda*. Buenos Aires: la marca editora, 2000.
- Cruz Sánchez, Pedro A. *La vigilia del cuerpo. Arte y experiencia corporal en la contemporaneidad*. Murcia: Tabularium, 2004.
- Danto, Arthur C. [1999] *El cuerpo / El problema del cuerpo*. Traducción de Fernando Abad. Madrid: Síntesis, 2003.

- De Diego, Estrella. *El andrógino sexuado. Eternos ideales, nuevas estrategias de género*. Madrid: Visor, 1992.
- De Lauretis, Teresa, *Technologies of Gender*. Bloomington: Indiana UP, 1987.
- De Lauretis, Teresa, *The Practice of Love: Lesbian Sexuality and Perverse Desire*. Bloomington: Indiana UP, 1994.
- Devor Holly. *Gender Blending: Confronting the Limits of Duality*. Bloomington: Indiana University Press, 1989.
- Diderot, Denis (ed.). *Mente y cuerpo en la Enciclopedia*. Madrid: Asociación española de neuropsiquiatría, 2005.
- Didi-Huberman, Georges. *La Venus rajada. Desnudez, sueño, crueldad*. Traducción Juana Salabert. Madrid: Losada, 2005.
- Differences. *A Journal of Feminist Cultural Studies* "The Question of Embodiment", 15:3 (Fall 2004).
- Doane, Mary Ann, Patricia Mellencamp & Linda Williams (eds.). *Re-Vision: Essays in Feminist Film Criticism*. Frederick, Md.: University Publications of America, 1984.
- Du Page Bois. *Sowing the Body: Psychoanalysis and Ancient Representations of Women*. Chicago: University of Chicago Press, 1988.
- Duch, Lluís i Joan-Carles Mèlich. *Escenarios de la corporeidad. Antropología de la vida cotidiana 2/1*. Traducción de Enrique Anrubia, Madrid: Editorial Trotta, 2005.
- Eisenstein, Zilla R. *The Female Body and the Law*. Berkeley: University of California Press, 1988.
- Epstein, Julia & Kristina Straub (eds.). *Body Guards: The Cultural Politics of Gender Ambiguity*. New York: Routledge, 1991.
- Federici, Silvia ([2004] 2010), *El Calibán y la bruja. Mujeres, cuerpo y acumulación originaria*. Madrid, *Traficantes de sueños*. Disponible en <https://www.traficantes.net/sites/default/files/pdfs/Caliban%20y%20la%20bruja-TdS.pdf>
- Feminism and the Body. Judith Allen and Elizabeth Grosz (eds.). *Special Issue of Australian Feminist Studies* 5 (Summer 1987).
- Figueroa- Sarriera, H. J. (1996) "El realismo mágico de los espacios cibernéticos: la reinversión del cuerpo" en Gordo-López, A. y Linaza, J. (comp). *Psicologías, discursos y poder (PDP)*. Madrid: Visor, 1996: 405-415.
- Fraser, Mariam & Monica Greco (eds.). *The Body. A Reader*. London & New York: Routledge, 2005.
- Fraser, Mariam & Monica Greco (eds.). *The Body. A Reader*. London & New York: Routledge, 2005.
- Fregoso, Rosa-Linda; Bejarano, Cynthia (2011), "Introducción: una cartografía del feminicidio en las Américas" en fregoso, Rosa-Linda (coord.). *Feminicidio en América Latina*. México: UNAM.
- Gallop, Jane. *Thinking Through the Body*. New York: Columbia University Press, 1988.
- Garber, Linda. *Identity Poetics. Race, Class, and the Lesbian-Feminist Roots of Queer Theory*. New York: Columbia University Press, 2001.
- Garber, Marjorie B. *Vested Interests: Cross-Dressing and Cultural Anxiety*. New York: Routledge, 1992.
- Gatens, Moira. *Imaginary Bodies: Ethics, Power, and Corporeality*. New York: Routledge, 1996.
- Gilman, Sander. *Picturing Health and Illness: Images of Identity and Difference*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1995.
- Gilman, Sander. *Picturing Health and Illness: Images of Identity and Difference*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1995.

- Girona, Núria y Manuel Asensi (eds.). Tropos del cuerpo. (Quaderns de filologia de la Universitat de València, IX). València: Universitat de València, 2004.
- Glover, David & Cora Kaplan [2000]. Gèneres i identitats sexuals. Trad. Miquel Casacuberta. Vic: Eumo, 2002.
- Goldstein, Laurence Jr. (ed.). The Female Body: Figures, Styles, Speculations. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1991.
- Griggs Claudine. Journal of a Sex Change: Pasaje Through Trinidad. Oxford, Berg, 2004.
- Griggs, Claudine. S/he Changing Sex and Changing Clothes. Oxford New York, 1998 Col·lecció Dress, Body, Culture.
- Grosz, Elizabeth. Space, Time, and Perversion: Essays on the Politics of Bodies. New York: Routledge, 1995.
- Grosz, Elizabeth. Volatile Bodies: Toward a Corporeal Feminism. Bloomington: Indiana University Press, 1994.
- Haraway, Donna J., Ciencia, cyborgs y mujeres. La reinención de la naturaleza. Traducción de Manuel Talens. Madrid: Cátedra, 1995.
- Hayles, N. Katherine. How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature, and Informatics. Chicago: University of Chicago Press, 1999.
- Hernández Sánchez, Domingo (ed.). Arte, cuerpo, tecnología. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca, 2003.
- Hollander, Anne. Seeing Through Clothes. Berkeley, Los Angeles, California: University of California Press, 1993.
- Inhoe D. (1998). Los cuerpos en la tecnología. Nuevas tecnologías: nuevas ideas acerca de nuestro cuerpo. Barcelona: EDIUOC, 2004.
- Jaggar, Alison and Susan Bordo (eds.). Gender / Body / Knowledge: Feminist Reconstructions of Being and Knowing. New Brunswick: Rutgers University Press, 1989.
- Jones, Anny Brooksbank and Catherine Davies (eds.). Latin American Women's Writing. Feminist Readings in Theory and Crisis. Oxford: Clarendon Press, 1996.
- Judith Allen and Elizabeth Grosz (eds.). Feminism and the Body. Special Issue of Australian Feminist Studies, 5 (Summer 1987).
- Kimmel, Michael S. ([1994] 1997), «Homofobia, temor, vergüenza y silencio en la identidad masculina», en Valdés, Teresa y Olavarría, José (eds.), Masculinidad/es. Poder y crisis. Santiago de Chile, Ediciones de las mujeres n.º 24, pp. 49-62.
- Kimmel, Michael S. (2000), «Los estudios de la masculinidad: una introducción», en Carabí, À. y Armengol, J. M. (eds.), La masculinidad a debate. Barcelona, Icaria, pp. 15- 32.
- Komesaroff, Paul A. Troubled Bodies: Critical Perspectives on Postmodernism, Medical Ethics, and the Body. Durham: Duke University Press, 1995.
- La construcció del cos. Una perspectiva de gènere. Monogràfic de Dossiers feministes, 5 (1998).
- Lagarde y de los Ríos, Marcela (2011), "Prefacio: claves feministas en torno al feminicidio. Construcción teórica, política y jurídica", en Fregoso, Rosa-Linda (coord.), Feminicidio en América Latina. México: UNAM, pp. 11-42.
- Laqueur, Thomas. Making Sex: Body and Gender from the Greeks to Freud. Cambridge: Harvard University Press, 1990.
- Le Breton, David. Antropología del cuerpo y modernidad. Buenos Aires: Nueva Visión, 2002.

- Le Breton, David. *La sociología del cuerpo*. Buenos Aires: Nueva Visión, 2002.
- Lupton, Deborah. *Medicine as Culture: Illness, Disease and the Body in Western Societies*. London: Sage, 1994.
- Márqués, Josep-Vicent ([1992] 1997), «Varón y patriarcado», en Valdés, Teresa y Olavarría, José (eds.), «Introducción», *Masculinidad/es. Poder y crisis*. Santiago de Chile, Ediciones de las mujeres n.º 24, pp. 17-30.
- Martínez-Collado, Ana. *Tendenci@s. Perspectivas feministas en el arte actual*. Murcia: Cendeac, colección Ad Hoc, 2005.
- Mellor, Philip A. & Chris Shilling. *Re-forming the Body: Religion, Community and Modernity*. London: Sage cop. 1997.
- Mérida, Rafael M. (ed.). *Sexualidades transgresoras. Una antología de estudios queer*. Barcelona: Icaria, 2002.
- Meruane, Lina (2018). *Contra los hijos*. Barcelona, Random House.
- Michie, Helena. *The Flesh Made Word: Female Figures and Women's Bodies*. New York: Oxford University Press, 1987.
- Moir, Anne & David Jessei. *Brain Sex: The Real Difference Between Men and Women*. New York: Delta, 1992.
- Moraga, Cherríe y Gloria Anzaldúa (eds.). *This Bridge Called my Back. Writings by Radical Women of Colours*. New York: Kitchen Table: Women of Colour Press, 1981.
- Moszczyńska-Dürst, eds. "Embodiment (Embodimén)", a *Barbarismos queer y otras esdrújulas R*. Lucas Platero, María Rosón y Esther Ortega (eds.), Barcelona: Edicions Bellaterra, 2017: 161-167
- Navarro, Antonio José. *La nueva carne. Una estética perversa del cuerpo*. Madrid: Valdemar, 2002.
- Nead, Lynda. *The Female Nude: Art, Obscenity, and Sexuality*. New York: Routledge, 1992.
- Ortner, Sherry B. and Harriet Whitehead (eds.). *Sexual Meanings: The Cultural Construction of Gender and Sexuality*. New York: Cambridge University Press, 1981.
- Oudshorn, Nelly. *Beyond the Natural Body: An Archaeology of Sex Hormones*. New York: Routledge, 1994.
- Pedraza, Pilar. *Máquina de amar. Secretos del Cuerpo Artificial*. Madrid: Valdemar, 1998.
- Pera, Cristóbal. *Pensar desde el cuerpo. Ensayo sobre la corporeidad humana*. Madrid: Traicastela, 2006.
- Pérez, David (ed.). *La certeza vulnerable. Cuerpo y fotografía en el siglo XXI*. Barcelona: Gustavo Gili, 2004.
- Phillips, A. *Una defensa del masoquismo*. Barcelona: Alba, 1998.
- Preciado, Beatriz. *Manifiesto contra-sexual*. Madrid: Opera Prima, 2002.
- Prieto, René. *Body of writing. Figuring Desire in Spanish American literature*. Durham and London: Duke University Press, 2000.
- Puppo, Flavia (comp.). *Mercado de deseos. Una introducción en los géneros del sexo*. Buenos Aires: la marcaeditora, 1998.
- Ramírez, José Antonio. *Corpus solus. Para un mapa del cuerpo en el arte contemporáneo*. Madrid: Siruela, 2003.
- Ramírez, Juan Antonio y Jesús Carrillo (eds.). *Tendencias del arte, arte de tendencias a principios del siglo XXI*. Madrid: Ensayos Arte Cátedra, 2004.

- Ravelo Blancas, Patricia y Héctor Domínguez Ruvalcaba. "Los cuerpos de la violencia fronteriza" *Nómadas* n.º 24, 2006, pp. 142-151.
- Rodríguez, Ileana (coord.). *Cánones literarios masculinos y relecturas transculturales. Lo trans- femenino / masculino / queer*. Madrid: Anthropos, 2001.
- Rusell, Diana E.H (2006). "Introducción. las políticas del feminicidio", "Definición del feminicidio y conceptos relacionados", en *Feminicidio: una perspectiva global*, México: Universidad Nacional Autónoma de México-CEIICH, pp. 57-72, 73-96.
- Russo, Mary. *Female Grotesques: Risk, Excess, and Modernity*. New York: Routledge, 1994.
- Sau, Victoria (2000), *Diccionario ideológico feminista*. Vol. I. Barcelona, Icaria.
- Sawicki, Jana. *Disciplining Foucault: Feminism, Power and the Body*. New York: Routledge, 1991.
- Scarry, Elaine. *The Body in Pain: The Making and Unmaking of the World*. New York: Oxford, 1985.
- Sedgwick, Eve Kosofsky (ed.). *Novel Gazing. Queer Readings in Fiction*. Durham & London: Duke University Press, 1997.
- Segarra, Marta y Àngels Carabí (eds.) *Nuevas masculinidades*. Barcelona: Icaria, 2000.
- Segato, Rita (2016), *La guerra contra las mujeres*. Madrid, Traficantes de sueños. Disponible en: https://www.traficantes.net/sites/default/files/pdfs/map45_segato_web.pdf
- Segato, Rita. *Contra-pedagogías de la crueldad*. Buenos Aires: Prometeo Libros, 2018.
- Sey, J. "The labouring body and the posthuman" en Gordo-López, A. y Parker, I. (eds.). *Cyberpsychology*. London: MacMillan, 1999: 25-41.
- Sheets-Johnstone, Maxine. *The Roots of Power: Animate Form and Gendered Bodies*. Chicago: Open Court, 1994.
- Shilling, Chris. *The Body and Social Theory*. London: SAGE Publications, 1993.
- Smith, Sidonie. *Subjectivity, Identity, and the Body: Women's Autobiographical Practices in the Twentieth Century*. Bloomington: Indiana University Press, 1993.
- Suárez Briones, Beatriz, Mª Belén Martín Lucas, Mª Jesús Fariña Busto (eds.). *Escribir en femenino. Poéticas y políticas*. Barcelona: Icaria, 2000.
- Suleiman, Susan Rubin, ed. *The Female Body in Western Culture: Contemporary Perspectives*. Cambridge: Harvard University Press, 1986.
- T. Yago (eds.). *Piel que habla. Viaje a través de los cuerpos femeninos*. Barcelona: Icaria, 2001. Benjamin, Walter. *Sobre la fotografía*. Valencia: Pre-textos, 2004.
- Taylor, Diana and Juan Villegas (eds.). *Negotiating Performance. Gender, Sexuality, and Theatricality in Latin/o America*. Durham and London: Duke University Press, 1994.
- Torras, Meri i Noemí Acedo, eds. *Encarna(c)ciones. Teoría(s) de los cuerpos*, Barcelona: EdiUOC, 2008 [ISBN 978-84-9788-727-4]
- Torras, Meri, ed. *Corporizar el pensamiento. Escrituras y lecturas del cuerpo en la cultura occidental*. Vilagarcía de Arousa: Mirabel, 2006 [ISBN-10: 84-934841-4-8 y ISBN-13: 978-84-934841-4-9]
- Torras, Meri, ed. *Cuerpo e identidad. Estudios de género y sexualidad I*, Bellaterra: Edicions UAB, 2007.
- Torras, Meri, ed. *El poder del cuerpo. Antología de poesía femenina contemporánea*, Madrid: Castalia, 2009 [ISBN 978-84-9740-294-1]

Torras, Meri, ed. Monográfico "Cuerpos, géneros y tecnologías" Lectora. Revista de mujeres y textualidad, 10 (2004) [<https://revistes.ub.edu/index.php/lectora/issue/view/625>]

Torras, Meri. "Cuando el cuerpo de la autora traza la poética emocional del corpus. Un ojo de cristal, de Miren Agur Meabe", *Extremas. Figuras de la felicidad y la furia en la producción cultural ibérica y iberoamericana del siglo XXI* (Roland Spiller, Aránzazu Calderón Puerta, Katarzyna Moszczyńska-Dürst, eds., Berlin: Peter Lang, 2019: 27-46 [ISBN: 978-3-631-80621-0]

Torras, Meri. "Fragilidades del queer-po. Ese torcido amor, de Txus García", *a eHumanista / IVITRA*, 17, 2020: 42-61. [<https://www.ehumanista.ucsb.edu/ivitra/volume/17>]

Ussher J. M. *The Psychology of the Female Body*. Londres: Routledge, 1989.

Valenzuela, Luisa. *Simetrías*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana, 1993.

Valdés, Teresa y Olavarría, José (eds.), «Introducción», *Masculinidad/es. Poder y crisis*. Santiago de Chile, Ediciones de las mujeres n.º 24, pp. 9-15.

Vigarello, Georges (dir.). *Historia del cuerpo (I). Del Renacimiento a la Ilustración*. Traducción de Núria Petit y Mónica Rubio. Madrid: Taurus, 2005.

Vigarello, Georges. *Corregir el cuerpo. Historia de un poder pedagógico*. Traducción de Heber Cardoso. Buenos Aires: Nueva Visión, 2005.

Vigarello, Georges. *Historia de la Belleza. El cuerpo y el arte de embellecer desde el Renacimiento hasta nuestros días*. Traducción de Heber Cardoso. Buenos Aires: Nueva Visión, 2005.

Walkerdine, V. (ed.) (2002). *Embodiment. Critical Psychology. The International Journal of Critical Psychology*, 5 (2002).

Walkerdine, V. *Daddy's Girl. Young girls and popular culture*. London: MacMillan, 1997.

Wittig, Monique, *The Straight Mind and Other Essays*. Londres y Nueva York: Harvester Wheatsheaf, 1992.